

Norge trenger en barnevernsskommisjon

Kronikk

Ragnhild E. Pettersen,

psykolog og sakkyndig

Geir Kjell Andersland,

jurist og tidligere fylkesnemndsleder

En grunnleggende menneskerettighet er retten til respekt for sitt familieliv. Dette er en sentral bestemmelse i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, og følger også av FNs barnekonvensjon. Norge ble nylig felt i Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD), med knusende 13 mot 4 stemmer, for å ha krenket en mor og hennes barns rett til familieliv. Dommen i Strand Lobben-saken, som den ofte benevnes, ødelegger glansbildet av Norge som et barnerettslig forbilde.

Sakens bakgrunn

Saken gjaldt en ung mor og hennes sønn. Sønnen ble tatt under offentlig omsorg da han var tre uker gammel, etter at mor og barn hadde hatt et opphold på Vilde familiesenter. Da gutten hadde bodd i fosterhjem i drøye tre år, ble han adoptert av fosterfamilien mot mors vilje. Mor hadde på tidspunktet for adopsjonen et nytt barn hun hadde omsorgen for, og her var det intet å utsette på henne som omsorgsperson. Mor vant, før adopsjonen, ikke frem i en sak om å få tilbakeført omsorgen for det første barnet.

Barns rett til familieliv

EMDs dom har sin faglige forankring i barnets rett til familieliv. EMD har ofte uttalt at det klart er i barnets interesse å opprettholde bånd til sin biologiske familie, så sant foreldre ikke «has proved particularly unfit». EMD legger som hovedregel til grunn at omsorgsovertagelser skal anses som midlertidige, og at målet skal være gjenforening mellom barn og biologisk familie.

Myndighetene har plikt til å arbeide aktivt for tilbakeføring av omsorgen, alternativt tydeliggjøre at gjenforening er i strid med barnets beste. Denne plikten følger også av barnevernloven, som pålegger barnevernet en plikt «til å legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet», så sant det ikke er i strid med hensynet til barnet.

Det er likevel vår erfaring, rettslig som psykologisk, at hverken barnevernet eller rettssystemet vurderer grundig nok hvilke alvorlige konsekvenser det kan ha for barn å miste all, eller svært mye, kontakt med sin biologiske familie.

Hvorfor ble Norge dømt?

I Strand Lobben-saken angriper dommen fra EMD særlig beslutningsprosessen frem til det endelige adopsjonsvedtaket. Barnevernet kritiseres for manglende innsats for å få til en mulig tilbakeføring og for hvordan samvær ble gjennomført. Sam-

Norge ble nylig felt i Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) i den såkalte Strand Lobben-saken for å ha krenket en mor og hennes barns rett til familieliv. Foto: Vincent Kessler, Reuters/NTB scanpix

Dommen i Strand Lobben-saken ødelegger glansbildet av Norge som et barnerettslig forbilde

”

værene var ikke blitt lagt opp til å fremme nær kontakt mellom mor og barn, i lys av mulig tilbakeføring, men hadde kun som siktemål at barnet skulle få «kjennskap» til sitt biologiske opphav. Dommen reiser også skarp kritikk for at mors omsorgskompetanse ikke var utredet på ny, etter at hun hadde fått et nytt barn uten påviste bekymringer for mors omsorgsevne. Barnevernet hadde heller ikke gjort reelle forsøk på å bedre den dårlige tilknytningen mellom mor og barnet.

De fleste støtter at staten må beskytte barn som utsettes for skadelig omsorg, om nødvendig med tvang. Men retten til å vokse opp i egen familie er grunnleggende, også av psykologiske grunner. Å fjernes fra egen familie har mange omkostninger for barn. Barnet går glipp av tilstrekkelig kontakt med foreldre, søsken, storfamilie, nærmiljø og det nettverket de ofte har. Det å vokse opp med dem du er i slekt med og ligner på, skaper identitet og tilhørighet for de fleste. Emosjonelle og kulturelle bånd ivaretas, foruten kjennskap til egen historie. Terskelen for å vedta at det er til et barns beste å kutte all kontakt med sin opprinnelige familie, må derfor være svært høy.

Ikke alltid en krenkelse

Det hender likevel at adopsjon er til det beste for barnet saken gjelder. EMD mener heller ikke at adopsjon alltid er en krenkelse. Men det kreves svært overbevisende grunner, i favør av barnets beste, for at en tvangsadopsjon ikke krenker retten til familieliv. I tillegg vil så inngripende vedtak utløse særlig kritisk vurdering av EMD («a stricter scrutiny»), både prosessuelt og materielt.

Mange av de 23 sakene mot Norge som nå ligger i EMD, omhandler tvangsadopsjon eller svært begrenset samvær. Strand Lobben-dommen, som følger opp Norges fellelser i Adele Johansen-saken (1996, tvangsadopsjon) og i Jansen-saken (2018, samværsnekt), bærer bud om at Norge må være forberedt på nye nederlag.

Hva nå, norsk barnevern?

EMD har fått stadig mer fokus på at barnets rett til familieliv er like viktig som foreldrenes rett til familieliv. Derfor kan ikke denne skjellsettende dommen leses som en prioritering av foreldres rettigheter på bekostning av barnets beste. Den må heller ikke bagatelliseres, som blant annet barneombudet underlig nok har gjort, med at krenkelsen bare handler om manglende begrunnelser. Det handler like mye om alvorlig svikt fra barnevernets side.

Politikere og fagmyndigheter må ta avgjørelsen fra EMD inn over seg og erkjenne at barnevernet i Norge nå trenger en helhetlig gjennomgang. Det er behov for forbedringer i holdninger, kompetanse og systemer. Vi trenger en barnevernsskommisjon.

Trude Lobben har kjempet en lang kamp, endelig kronet med en slags seier. En oppriktig unnskyldning fra norske myndigheter vil uansett være på sin plass.